

A kurzus kódja: BBN-FIL-311

A kurzus megnevezése: Nyelvfilozófia kollokvium

A kurzus előadója: Bárány Tibor Márton Miklós.

A kurzus előfeltétele(i):

A jegyszerzés módja(i):

Követelmények:

A kurzus leírása, tematikája:

A félév során bevezetést nyújtunk a nyelvfilozófia legfontosabb problémáiba. Ezen belül is elsősorban a jelentéseméletekre koncentrálunk: egyrészt átfogó tipológiai és metodológiai áttekintést kívánunk nyújtani a jelentés nyelvfilozófiai és nyelvészeti elméleteiről, másrészt mára már klasszikussá vált filozófiai szövegek elemzésének segítségével a legfontosabb jelentéseméleteket közelebbről is szemügyre vesszük.

Tankönyvként használható irodalom:

Farkas Katalin – Kelemen János: *Nyelvfilozófia*, Áron Kiadó, Budapest 2002

A kurzus részletes tematikája és az azokhoz tartozó irodalom:

(1) Diszciplináris bevezetés: Nyelvtudomány, elméleti nyelvészet, nyelvfilozófia

Kötelező irodalom:

Kálmán László – Trón Viktor: *Bevezetés a nyelvtudományba*, 1. fejezet: „Nyelv és nyelvtudomány”, 4. fejezet: „A nyelv használata”, Tinta Könyvkiadó, Budapest, 2005, 9–19., 37–53. old.

Kelemen János: *A nyelvfilozófia rövid története*, 1. fejezet: „Bevezetés: nyelvfilozófia, szemiotika, hermeneutika”, Áron Kiadó, Budapest, 2000, 9–27. old.

(2) Mi a jelentés?: A nyelv szintjei, a jelentéseméletek típusai, szemantika és pragmatika

Kötelező irodalom:

Kiefer Ferenc: *Jelentésemélet*, Corvina, Budapest, é. n. [2000], 1. fejezet: „A jelentés leírásának módjai”, 2. fejezet: „Szemantika vagy pragmatika?” 13–37., 38–64. old.

Farkas – Kelemen: II. 1., IV. 1., 61–63. és 165–170. old.

(3) Nyelvi képesség és velülnszülettség

Kötelező irodalom:

Chomsky, N.: *Nyelv és elme*, “Nyelvészeti hozzájárulások az elme tanulmányozásához: A jövő”, In: Chomsky: *Mondattani szerkezetek. Nyelv és elme*. Osiris, Bp. 1995. 219–265. old.

Chomsky, Noam: „Újabb adalékok a velülnszületett eszmék elméletéhez”, In: Papp Mária (szerk.): *A nyelv keletkezése*. Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1974., 85–97. old.

Putnam, Hilary: „A ’velülnszületett eszmék’ hipotézise és a nyelvészet magyarázó modelljei”, In: Papp Mária (szerk.): *A nyelv keletkezése*. Kossuth Könyvkiadó, Bp. 1974., 97–111. old.

Pinker, Steven: *A nyelvi ösztön. Hogyan hozza létre az elme a nyelvet?*, 13. fejezet „Az elme tervezete”, Typotex, Budapest 1999., 413-439. old.

Farkas – Kelemen: I.9-10., V.1., V.4.1-2., 49-60., 209-210. és 218-222.

(4) Mentális jelentéselmélet

Kötelező irodalom:

Arisztotelész: *Hermeneutika*, 16a–17b

Forrai Gábor: *A jelek tana. Locke ismeretelmélete és metafizikája*, ötödik rész: „A nyelv filozófiája”, L’Harmattan Kiadó, Budapest, 2005, 127–149. old.

Pinker, Steven: *A nyelvi ösztön. Hogyan hozza létre az elme a nyelvet?*, 3. fejezet „A mentális nyelv”, Tipotex, Budapest 1999. 54-81. old.

Farkas – Kelemen: V. 2–3., 210–217. old.

Ajánlott irodalom:

Locke, John: *Értekezés az emberi értelemről*, III. könyv I-IV.

(5) Gottlob Frege szemantikája

Kötelező irodalom:

Frege, Gottlob: „Jelentés és jelölet”, „Logikai vizsgálódások. Első rész: A gondolat”, ford.: Máté András, in: Gottlob Frege: *Logikai vizsgálódások*, Osiris Kiadó, Budapest, 2000, 118–147., 191–217. old.

Farkas – Kelemen: II. 2. és III. 1.5., 64–68. és 130–132. old.

(6) Bertrand Russell propozícióelmélete

Kötelező irodalom:

Russell, Bertrand: „Tudás ismeretség révén és tudás leírás révén” Ford.: Márkus György, In: uő.: *Miszticizmus és Logika*, Magyar Helikon, 1976. 339-376. old.

Russell, Bertrand: *A filozófia alapproblémái*, 5. fejezet, Kossuth Kiadó, Budapest 1991.

Ajánlott irodalom:

Farkas Katalin: „Ismeretség és leírás”, *Világosság* 2005/12, 53-60.
<http://www.vilagosság.hu/pdf/20060109091822.pdf>

(7) Igazságfeltételes szemantika

Kötelező irodalom:

Wittgenstein, Ludwig: *Logikai-filozófiai értekezés*, (később kijelölendő részek), Ford.: Márkus György (átdolgozta Mekis Péter és Polgárdi Ákos), Atlantisz Kiadó, Budapest 2004

Farkas – Kelemen: II. 3., 68–75. old.

Ajánlott irodalom:

Davidson, Donald: „Truth and Meaning” In: *Truth and Interpretation*. Clarendon Press, Oxford 1984., 17-34. old.

Davidson, Donald: „Radical Interpretation” In: *Truth and Interpretation*, Clarendon Press, Oxford 1984., 125-141. old.

(8) A verifikációs jelentéselmélet

Kötelező irodalom:

Carnap, Rudolf: „A metafizika kiküszöbölése a nyelv logikai elemzésén keresztül”, ford.: Altrichter Ferenc, in: Altrichter Ferenc (szerk.): *A Bécsi Kör filozófiája*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1972, 61–92. old., vagy in: Forrai Gábor – Szegedi Péter (szerk.): *Tudományfilozófia*, Áron Kiadó, Budapest, 1999, 9–27. old. (http://nyitottegyetem.phil-inst.hu/tudfil/ktar/forr_ed/carnap.htm)

Carnap, Rudolf: „Ellenőrizhetőség és jelentés”, ford.: Altrichter Ferenc, in: Altrichter Ferenc (szerk.): *A Bécsi Kör filozófiája*, Gondolat Kiadó, Budapest, 1972, 377–393. old., vagy in: Forrai Gábor – Szegedi Péter (szerk.): *Tudományfilozófia*, Áron Kiadó, Budapest, 1999, 41–51. old. (http://nyitottegyetem.phil-inst.hu/tudfil/ktar/forr_ed/carnap_t&m.htm)

Farkas – Kelemen: II. 4., 75–82. old.

(9) Beszédaktus-elmélet

Kötelező irodalom:

Austin, John L.: *Tetten ért szavak*, I–II., V–VI, VIII–X. előadás, ford.: Pléh Csaba, Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990, 27–47., 69–92., 102–130. old.

Searle, John: *Beszédaktusok*, (később kijelölendő részek), Gondolat, Budapest 2009.

Farkas – Kelemen: IV. 2–4., 170–187. old.

Ajánlott irodalom:

Searle, John: *Intentionality* (később kijelölendő részek), Cambridge University Press, 1983.

(10) A jelentés használatelmélete

Kötelező irodalom:

Ludwig Wittgenstein: *Filozófiai vizsgálódások*, 1–315. §, ford.: Neumer Katalin, Atlantisz Kiadó, Budapest, 1998, 17–156. old.

Farkas – Kelemen: II. 5.: V. 4. 3. és V. 5., 82–86., 223–226. és 226–231. old.

(11) Szemantikai externalizmus

Kötelező irodalom:

Putnam, Hilary: *Reprezentáció és valóság*, 2. fejezet „Jelentés, a többiek és a világ” Osiris, Budapest 2001. 47–84.

Putnam, Hilary: „Agyak a tartályban”, Ford.: Ruzsa Ferenc In: *Magyar Filozófiai Szemle* 2001/1-2. http://minerva.elte.hu/mfsz/MFSZ_0112/1PUTNAM.htm#ele

Farkas – Kelemen: VI. 1-2., 231–39. old.

Ajánlott irodalom:

Putnam, Hilary: „The Meaning of 'Meaning'”. In *Minnesota Studies in the Philosophy of Science VII: Language, Mind and Knowledge*, Ed: Keith Gunderson. Minneapolis: University of Minnesota Press, 1975. 131–93.